

A Kettős-Körösön

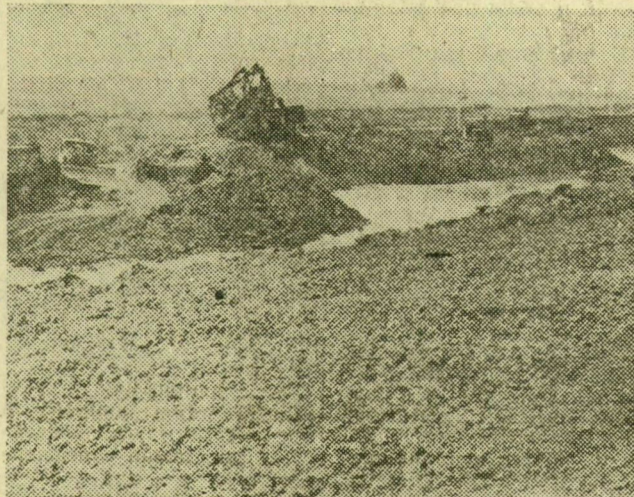
Ekészült a szádfal a hosszúfoki szakadásnál

**Tarhos, Doboz, Sarkad védelme folytatódik
Kisebb buzgárok a Marosnál**

A kedvező időjárási viszonyok is segítettek az elmúlt napokban a megáradt folyóknál árvédelmi szolgálót teljesítő munkáját, így néhány szakaszon mérsékeltek, illetve megszüntették a készültségi fokozatot. A védekezés lényeges eredményeként hétfőn este a Kettős-Körös jobb parti szakadását egysoros szádfallal elzárták, tegnap pedig befejeződött a homokzsákos megtámasztás is. Az elzárásig kiáramlott 208 millió köbméter víz gravitációs visszavezetése a mederbe a magas vízállás miatt lassú ütemű lesz, a szintkülönbség tegnap még 61 centiméter volt.

Homokzsákok közé zárták a csipkési buzgárt

Somogyi Károlyné felvétel

A Maros-töltés lábánál tololapos munkagépekkel egyengetik si mára a lejtőt

A hosszúfoki főcsatorna, mint lokalizációs vonal védelme tovább tart, jobb partjának háromszáz métere bordás megtámasztást kapott, a bal part védelmére pedig 1260 folyóméteres nyúlógátát építettek. A mályvádi szűkítőfeltöltése tovább folyik, 77 méteresre szélesítették a Fekete-Körös töltésnyílását, a vízszintek kiegyenlítését ott tegnap, kedden délre várták. A mérési tározóból a víz már lassan folyik vissza a Kettős-Körösbe.

Az árvízhelyzet ugyan kedvezően alakul, de nem könnyíti meg az elöntött területen levő községek védelmét. A tarhosi körtöltés erősen átázott, ott nehéz körülmények között tovább tart a védekezés. A dobozi körtöltés állapota még kielégítő, de több helyen észleltek fakadóvizet, csurgást, szivárgást. A Sarkad védelmére kijelölt lokalizációs vonal építése és a meglévő erősítése még folytatódik.

A Tisza tegnap Polgárnál tetőzött, igen magas 703 centiméteres vízállással. A tiszai vízmércék tegnap Szegednél 757 centiméteres vízállást mutattak, azaz több mint két méterrel kevesebbet az eddig mért, 1970-es maximumnál. A vízügyi szakemberek véleménye szerint tehát az az áradás, amelyet jelenleg a Maros vize táplál, ma, legkésőbb holnap lefut a Tiszán, s a folyón a Szolnok felől érkező második árhullám változatlanul csupán az alpári nyári gátnál tenné szükségessé az intenzívebb védekezést. Mint ismeretes, hétfőn reggeltől harmadfokú árvízvédelmi készültséget rendeltek el a 13 kilométeres nyári gátnál, a töltés néhány kilométerének megerősítésére és magasztá-

sára az ATIVIZIG földmunkagépeket is vezényelt a helyszínre.

A munkagépek egy másik csoportja a Maros bal parti töltésénél kapott — egyébként nem ezzel a mostani árhullámmal összefüggő — munkát. Kiszombor környékén töltésmegerősítési és magasztási munkálatok folynak már jó ideje. A csipkési gátszakaszon természetesen az építkezés idején is folyamatosan figyelemmel kísérik a vízjárást, a töltés állapotát. Az esetleges szivárgásokat vízörök jelzik a védelemvetőknél. Így történt az elmúlt hét végén is, amikor a mentett oldalon, a töltés lábánál néhány kisebb szivárgást fedeztek fel. (Többek között épp ilyen okok miatt vált szükségessé a töltés szélesítése, megerősítése.) A Maroson levonuló árhullám nem akadályozza ugyan az építők, az éberség azonban sohasem hiábavaló.

Gyovai Mihály vízör, akit egy csaknem négy kilométeres szakasz őrzésével bíztak meg, vasárnap reggel így vehette észre a töltés lábánál összegyűlt víz színén azt a kismértékű elszineződést, amely egy néhány centiméteres buzgár kialakulását jelezte. A buzgár elfogása, azaz homokzsákokkal való elkerülése, az úgynevezett ellennyomó medence kialakítása rögtön megkezdődött. S noha a buzgár hétfő délutánig vagy két arasznyira nőtt és még tegnap délelőtt is „élt”, a növekedése időközben leállt, s már aligha válhat veszélyessé. A Maroson ugyanis lényeges vízszintemelkedéssel már nem kell számolni — ahogy egy tapasztalt vízör, Kerekes István mondta: „törődöttnék látszik a víz”. Azaz, már mutatkoznak az apadás előzetes jelei a Maros bal parti töltésének csipkési szakaszán is. P. K.

Eredmény, kérdőjellel

Évek óta folyamatosan növekszik a termelékenység az iparban, s más termelőágazatokban is. Az eredménynek azonban ára, költsége van, s ez gyakran több, nagyobb, mint ami indokolt.

Kezdjük egy számsorral: 5,4; 6,8; 5,0; 4,7. A négy adat az egy foglalkoztatottra jutó termelés növekedését jelöli — mindig az előző esztendőkhöz viszonyítva —, az 1976 és 1979 közötti években. S egyben tudatja azt is, hogy a termelékenység minden alkalommal gyorsabban emelkedett, mint a bruttó termelés. S idén, január és május között, a termelés ugyan csökkent, ám egy foglalkoztatottra elosztva, szerényen ugyan, 1,4 százalékkal nőtt. Némely iparág — a műszeripar, a vegyipar, a feldolgozás például — jóval az átlag fölött gyarapította a legutóbbi években az egy-egy foglalkoztatottjára számított árukibocsátást.

A gyakran említett, s valóban fontos mutatószám úgy nőtt, hogy az eszközállomány bővülése meghaladta a termelés emelkedésének mértékét. Magyarán: a termelékenység növekedésével erőteljesen kisebbíti a ki nem használt, avagy a nem jól használt eszközök tömege. A szocialista iparban, a népgazdaság legjelentősebb ágazatában például négy év alatt 8,8 százalékkal (bizonyos iparterületeken ennél is meredekebben) csökkent a termelő állások egy egységére jutó bruttó termelés. Magyarán: egyre több eszközt fektetünk a termelőmunkába, a kamatok azonban mind szerényebbek. Hozzáteszük, mert úgy teljes a kép, hogy a csökkenő eszközhatékonyság nem új jelenség; több közep-távú terv időszakán átvonuló folyamat.

Nagy árak tűnik ez az élőmunka termelékenységének javításáért. Csak hogy ráfordítások és hozamok ilyesfajta viszonyát eddig sem az irányításban, sem a termelőhelyen behatóbban nem vizsgálták. A gyakorlat fölmutatta mind erőteljesebb kedvezőtlen vonások azonban végül is arra kényszerítették a gazdálkodókat, hogy belássák: a végrehajtás módja döntő szerepet játszik a végeredmény alakulásában. Seregnvi lehetőség van a változtatásra. A szocialista ipar fizikai foglalkoztatottjainak 49 százaléka volt szakmunkás a legutóbbi adatfelvételkor. 1979 szeptemberében. Azaz: tényleg mindig új és újabb eszköz kínálta kizárólag a haladást, vagy eleget lett volna sok esetben a foglalkoztatás jó megszervezése? Az említett arány

ugyanis nemzetközi összehasonlításban kedvezőbb, mint a hazánknál jóval nagyobb termelékenységgel dolgozó országok iparában.

A vállalatok jelentős csoportjánál valóban nagyon előregedtek az állások, és gyakran átgondolatlan, lassú, a technológiai logikát nélkülöző fejlesztés. Amire fájdalmasan aktuális példát ad napjainkban a ruházati ipar helyzete: kevés korszerű, versenyképes árúja mellett ki nem használt; kifizetődően ki nem használható kapacitásainak nagy csoportja.

Gyakran szervezés helyett került sor beruházásra, újabb eszközök működtetésére, s olyan vásárlásokra is, amikről kiderült, szükségtelenek, a gépek nem illeszthetők be a termelési mozzanatokba. Különösen igaz volt ez utóbbi az importberendezéseknél. Így már érthető — de nem elfogadható —, hogy 1970 és 1979 között a termelékenység a népgazdaság egészében 59 százalékkal, az eszközráfordítás viszont 66 százalékkal nőtt. Az eszközhatékonyság 1976 és 1979 között évente átlagosan 1,5 százalékkal csökkent, miközben az eszközök átlagos állománya 5,8 százalékkal bővült. Ezért azután az eszközhatékonyság 1979-ben kedvezőtlenebb volt, mint 1970-ben...!

Meghökkenítő tény, még akkor is, ha tudjuk: tavaly, az év második felében, s idén, az első hat hónapban erőteljes fékezés következett be az eszközállomány bővítésében, ám elsősorban a szabályozómódszások hatására, s csak kevésbé az irányítói, termelői fölismerések tükrözéseként. A vállalati elképzelésekről tájékozódó tárcák tapasztalatai szerint a hatodik ötéves terv előmunkálatai is arra mutatnak, hogy még mindig irreális fejlesztési, beruházási, eszközbővítési szándékokat dédelgetnek sok termelőhelyen, s ugyanakkor a szervezés, a meglévő eszközök hatásosabb működtetése mellékes feladatként bukkan fel csupán a programváltoztatások között marad. Szemben azonban az eddigi gyakorlattal, most már nagy alaposággal azt is elemezni kell, milyen ára van a növekedésnek, kerülhet-e kevesebbe, lehetne-e olcsóbb a termelékenység folyamatos emelkedése? Ennek vizsgálatához most tág teret kínál minden vállalatnak a közep-távú tervezés.

Mészáros Ottó

Hatszáz évre a temetőbe

A radioaktív hulladékok biztonságos elhelyezése

Az anyag nem vesz el, csak átalakul.

Csak győzzük kívánni — mondják az izotópszakértők, nem éppen ok nélkül. Az atomerőművek folyékony radioaktív hulladékaik makacs természetűek, szinte elpusztíthatatlanok. Nem kevesebb, mint hatszáz év kell hozzá, hogy teljesen veszélytelenné váljanak. Hatszáz év: nyolc-tíz generációt fenyegethet akár egyetlen adag radioaktív hulladék.

Azért nem kell félni — mondják az Izotóp Intézetben. A hulladékokat a világ minden táján tökéletesen elszigetelik az élő környezettől. A folyékony radioaktív anyagot még az atomerőműben cementtel összekeverik, mire az megszilárdul. A tömböt gépkocsira rakják, és az izotóptemetőben elássák. Lehetőleg agyagos földre, annak nem árt a víz. Nyolc-tíz méterre a föld alá, betonba ágyazva, hogy élőlény hozzá ne férjen. Tökéletes biztonság. Baj eddig sem volt, ezután sem lesz.

A világ azonban egyre több atomerőművel gazdagodik. Teljesítményük rohamosan nő. Ennek arányában szaporodik a hulladék is, amit el kell tüntetni. Egyre nagyobb és főként több te-

metőre van szükség. Egy 1800 megawatt teljesítményű reaktor évente 1200 köbméter hulladékot termel, ennek eltemetése 10—12 hektárnyi területet kíván. S az atomerőművek legkevesebb harminc évig üzemelnek.

Érthető, hogy a tudósokat évek óta foglalkoztatja a kérdés: miként lehet a hulladékok térfogatát csökkenteni. De nemcsak az ún. nukleáris aggodnak, amikor újabb és újabb módszerekkel próbálkoznak — a pénztárcáknak is. Drága az izotóptemető négyzetmétere, s ha lehet, még drágább a szállítás. Az atomerőművek általában víz mellé épülnek, az olcsó energiaforrás miatt. A nedves talaj viszont nemigen alkalmas izotóptemetésre. Agyagos, vagy sivatagi területet kell keresni, ráadásul olyat, amely a környezetvédőknek, s a geológusoknak is tetszik. Földrengések vidékre nem építhetnek temetőt. Ezért aztán a hulladékot gyakran több

száz kilométer távolságra kell szállítani, s a reaktor teljesítményétől függően két-három fuvar is esik egy napra. A szállítójárművek is drágák. A nemzetközi szabványok szerint csak különlegesen biztosított gépkocsik szállíthatják a veszélyes szállítmányt, aminek még karambol esetén sem eshet baja.

A hulladékkanyag térfogatcsökkentését tehát gazdasági okok indokolják. A tudósok előtt mindig is világos

volt, hogy a folyékony anyag térfogata akkor csökken, ha besűrítik. El is terjedt az ilyen módszer: a radioaktív anyagot fölforralták, a víz elpárolgott, a térfogat felére apadt. Ám a távozó párába mindannyiszor radioaktív szennyeződés került; kezdehették előlrol a műveletet. De ma már nem kezdik: inkább nem sűrítik be a hulladékot, hanem úgy, ahogy van, cementbe csomagolják. Egy köbméter radioaktív folyadékból másfél köbméternyi cementtömböt öntenek. Elég gazdaságtalan megoldás.

Öt magyar kutató aztán nemrégiben megtalálta az üdvözítő megoldást. Eljárásuk az eddig ismert módszerek előnyeit egyesíti. Ők is sűrítik az anyagot, ám azt forpont alatt teszik. Ha ugyanis nem forr a folyadék — véletlenül jöttek rá — akkor radioaktív szennyeződés sem kerül a párába. Olyan vegytiszta lesz a pára, hogy amikor lecsapódik az edénybe, akár iható is. A hulladék térfogata viszont több mint felére csökken. Egy liter folyadékból négy deciliter térfogatú cementtömböt önthetnek.

Egy-egy ilyen cementtömb akkora, mint egy kiásott kilométerkö, szürke és csúnya, de négy száz méter zuhanás után is ép marad. Nyolc méter magasból vasfűskére ejthetik; meg sem karcosodik. Eghetetlen; különleges anyag. Érthető: hatszáz év próbáját kell kiállnia, Hatszáz év nagy idő.

Tervezik a lanovkát

A Mátrát és a Bükköt még alkalmasabbá kell tenni vendégek fogadására, gyógyulásra, téli sportolásra és az ifjúsági turizmus fogadására is — hangoztatták kedden Egerben, a Mátra, Eger, Nyugat-Bükk Intéző Bizottság elnökségének ott megtartott ülésén. Az üdülőkörzet helyzetével, fejlesztési feladataival, lehetőségeivel foglalkozó ülésen rámutattak arra is, hogy a korábbihoz képest mind a Mátra, mind pedig a Bükk idegenforgalmi szerepe jelentősen megnövekedett.

Bejelentették az ülésen, hogy megkezdtek a mátrai lanovka tervezését.

Injekciós tűk külföldre

A Medicor Művek debreceni gyárában készülnek az idehaza és külföldön egyaránt népszerű, s keresett egyszer használatos injekciós tűk. Az üzem rekonstrukciója után elhatározták a tavalyi termelés 9 százalékos növelését. Évente 160 millió darab ilyen tűt exportál a Medicor Művek debreceni orvosi műszergyára az európai tőkésországokba. Jelenleg az igény ennél jóval nagyobb: a külföldi partnerek 25 százalékkal többet szeretnének kapni a Medicortól.

A hazai igények kielégítésére évente mintegy 65 millió darabot szállítanak, de az egészségügyi intézmények ennél ötven százalékkal többet kérnek.

(MTI)

Harkányfürdő fejlesztése

Az ezredfordulóra a nemzetközi hírnevet szerzett gyógyító víz határozza meg Harkányfürdő fejlődését — hangoztatták a Mecsekvidéki Intéző Bizottság elnökségének kedden megtartott hely-

színi ülésén. A termálvizes gyógyhely az ötödik ötéves tervben megvalósuló fejlesztési eredményeként naponta húszezer vendéget fogadhat majd, s ezzel 2000-ig kielégíti a jelentkező igényeket.